

i samarbete med

Kulttuurikeskus
Kulturcentret

PROMENADGUIDE

Folkhälsanhuset Wasa

Rådhusgatan 23–25

TORGRUNDAN 1,3 KM

Vi vet alla hur viktigt det är att dagligen röra på sig också utomhus. I den här guiden hittar du en rutt runt torget och stadshuset med en hel del intressanta objekt du kan stanna upp vid och läsa mera om. På kartan finns toaletter och parkbänkar för en vilopaus utmärkta.

Det finns även promenadguider med längre rutter.

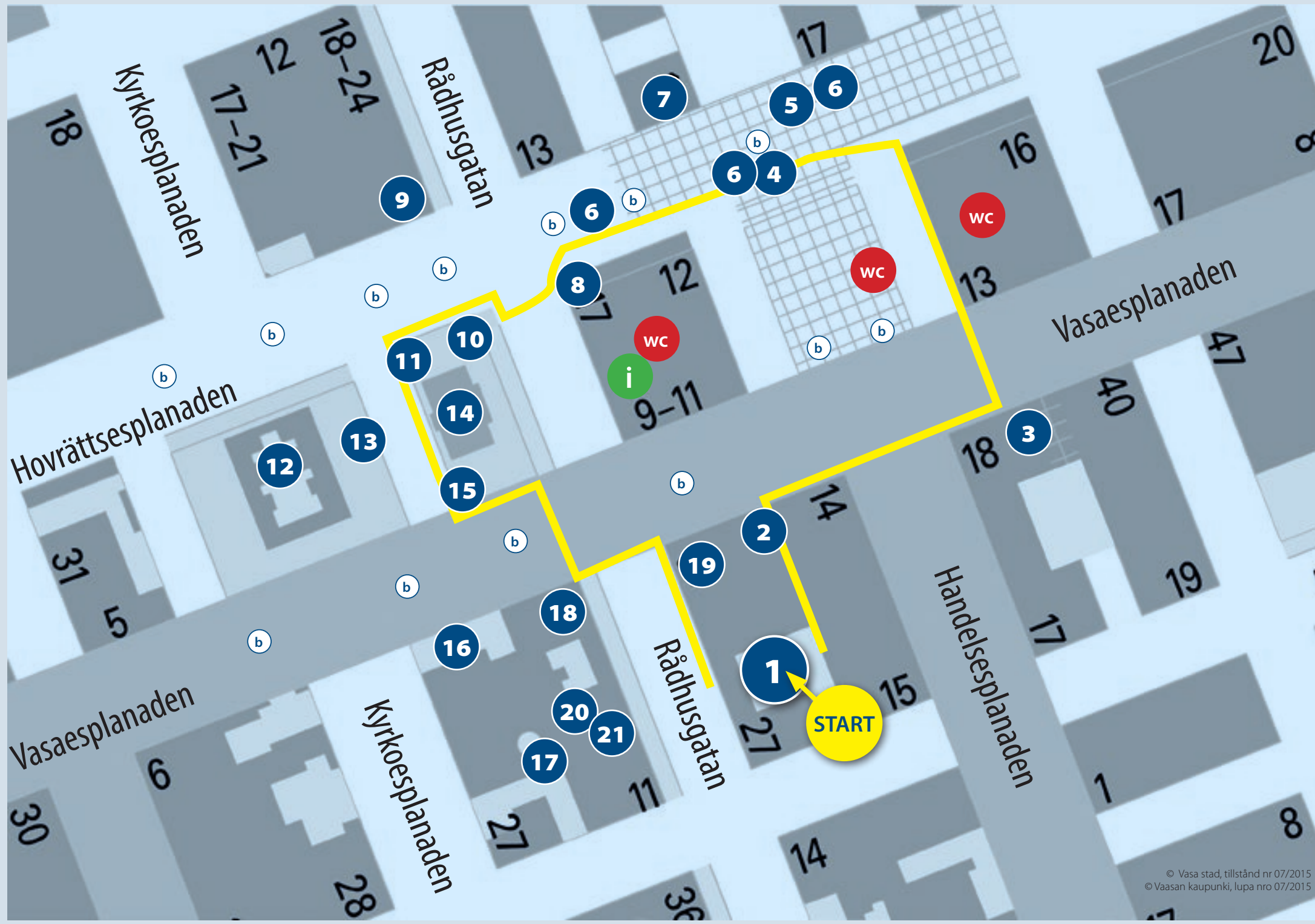
Vi hoppas att den här promenadguiden ska hjälpa dig att upptäcka den varierande natur, kultur och historia som finns i vår näromgivning.

1.	Folkhälsanhuset Wasa	sidan 6
2.	Företagarstatyn	sidan 6
3.	Vasa saluhall	sidan 7
4.	Finlands frihetsstaty	sidan 7
5.	Vasas vänorter	sidan 8
6.	Tre statyer	sidan 8
7.	Handelshuset C. J. Hartman	sidan 9
8.	Gridlock och Rewell Center	sidan 9
9.	FAB Kurtenia	sidan 10
10.	Toivo Kuula	sidan 10
11.	Joachim Kurtén	sidan 10
12.	Trefaldighetskyrkan	sidan 11
13.	Lotsstatyn	sidan 12
14.	Stadshuset	sidan 13
15.	August Alexander Levón	sidan 13
16.	Styrelsegården	sidan 14
17.	Vattentornet	sidan 15
18.	Hantverkets hus Loftet	sidan 14
19.	Wasaborg	sidan 16
20.	Ungdomsgården Kultsa	sidan 16
21.	Kävelykioski	sidan 16

1 objektets nummer på kartan

b parkbänk

1. FOLKHÄLSANHUSET WASA

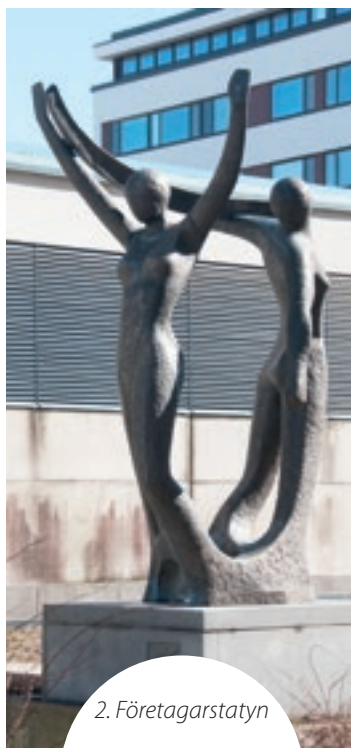
Huset är byggt 2013–2015 och huvudplanerare är arkitekterna Aitoaho & Viljanen. Det har ett mycket centralt läge och ger Folkhälsan synlighet i staden. Huset har 55 seniorbostäder, både ägo- och hyresbostäder, kök och matsal, lokaler för hälsofrämjande verksamhet och gruppverksamhet. Folkhälsan Valfärd Ab och Folkhälsans förbund har sina administrativa kontor i huset. Där finns också utrymmen som kan hyras ut till utomstående. Huset har uppförts som ett samarbete mellan Samfundet Folkhälsan i svenska Finland r.f., Harry Schaumans Stiftelse, Svenska litteratursällskapet i Finland r.f./ Svenska kulturfonden och Landskapsföreningen Folkhälsan i Österbotten r.f.

I början av Brandgatan mellan Wasaborg och Aktia

2. FÖRETAGARSTATYN

Initiativet till statyn togs av ekonomierådet A.A. Mäkinen 1964. Statyn skapades av konstnär T. Kultti och avtäcktes 1981. Den symboliserar Ande och materia. Mannen och kvinnan gjutna i brons håller en balk ovanför sig. Mannen symboliserar ansträngning och kraft, kvinnan frihet och skönhet, balken materia.

1. Folkhälsan

2. Företagarstatyn

3. Vasa saluhall

4. Frihetsstatyn

Vasaesplanen 18

3. VASA SALUHALL

Saluhallen är en av de äldsta i vårt land och har i över 100 år betjänat Vasaborna som en handelsplats och träffpunkt. Den byggdes i två delar. Nedre delen blev färdig 1902, ritad av Backmansson & Thesleff och den övre delen 1927 av A.W. Stenfors.

Salutorget, gågatan

4. FINLANDS FRIHETSSTATY

Skulptör professor Y. Liipola (1881–1971). I utformningsarbetet deltog bl.a. konstnären L. Hyppönen från Vasa och skulptör J. Vikainen från Åbo. Totalt behövdes 240 ton granit. Bronsskulpturen är 6 meter hög och den väger 3,6 ton. Med sockeln inräknad är statyn 14 meter hög. Skulpturen består av två mansfigurer: en stående soldat som håller ett gevär i handen och höjer sin mössa och bakom honom en sårad soldat.

Då statyn avtäcktes 1938 deltog bl.a. republikens president K. Kallio och marskalk C. G. E. Mannerheim samt en publik på uppskattningsvis 10 000 personer.

5. Vasas vänorter

Gågatan vid Hovrättseplanaden

5. VASAS VÄNORTER

Några meter från skulpturen Resfeber (se punkt 6) finns på gågatan en rad med plattor över Vasas vänorter. Orterna är: Umeå, Sverige (1940), Harstad, Norge (1949), Helsingör, Danmark (1949), Pärnu, Estland (1956), Schwerin, Tyskland (1965), Kiel, Tyskland (1967), Sumperk, Tjeckien (1984) och Morogoro, Tanzania (1988) samt fadderorten Malmö, Sverige (1940).

Gågatan

6. TRE STATYER

Skulptör: E. Kannosto. Resfeber och Djup törst avtäcktes 2005, Skuggor i skog 2006. Med dessa verk vill man understryka gågatan vardagspoesi. Resfeber symboliserar samhällig förändring i Österbotten, Djup törst företagsamhet och livstörst. Skuggor i skog berättar om kärlek, samspel och livskraft.

6. Tre statyer

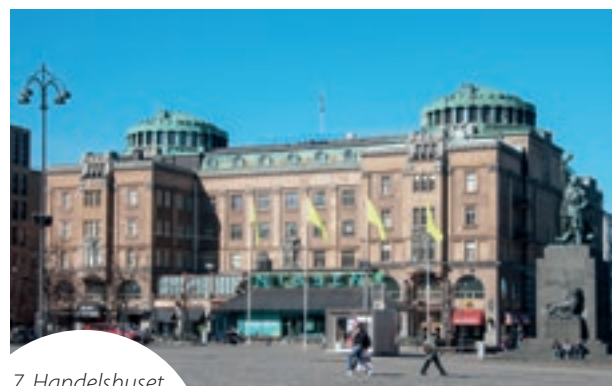

Resfeber

Djup törst

Skuggor i skog

7. Handelshuset

8. Gridlock & Rewell Center

Hovrättsplanaden 15

7. HANDELSHUSET C. J. HARTMAN

C. J. Hartmans Kolonialvaruhandel öppnades 1862 i det tvåvåningshus i trä som fanns på denna plats. Dåvarande ägaren E. Hartman var intresserad av arkitektur och hade en vision av ett stort handelshus. Han ordnade en tävling som vanns av Helsingforsarkitekten K. Kallio. Denne valde en byggnadsstil som präglas av en innovativ byggnadsteknik med konstruktioner där t.ex. de bärande pelarna var synliga. Byggnaden uppfördes i två etapper. Den ena delen stod klar våren 1912 och butiken flyttade in. Ett år senare var den andra delen klar. 1913 restes granitfigurerna Smeden och Den i trädgården arbetande kvinnan, vilka pryder huvudingången. De är gjorda av A. Harjunpää och fick namnet "Vila efter arbetet". J. Munsterhjelm (1879–1925) skulpterade modellerna som finns bevarade i Hartmans kontor. Kupolerna medräknade har fastigheten sju våningar och den totala utyrda ytan är ca 9300 m². Arkitektoniskt går huset dels i nationalromantisk stil, dels i jugendstil. Kupolerna planerades från början för att balansera upp husets massiva framtoning. Under krigsåren hyrde en dansk fru den vänstra kupolen och använde den som hönhus. På 1990-talet byggdes "hönhuset" om till bastu och mötesrum. Huset har drabbats av tre eldsvådor, bombades krigsåret 1939, men står i dag lika ståtligt som vid invigningen.

Hovrättsplanaden 10

8. GRIDLOCK OCH REWELL CENTER

Konstnär är J. Niemelä som färdigställde konstverket 2006. Den nätformiga delen roterar och återkastar skuggbilder på Rewell Centers vägg. Centrumkvarteret på Övre torget, byggt 1959–1964, en skapelse av V. Rewell, var på sin tid Nordens största affärskomplex. V. Rewell ritade år 1939 också kontorsbyggnaden bredvid Saluhallen som representerar funktionalismen.

Hovrättseplanaden 11

9. FAB KURTENIA

Det anrika bankhuset "Kurtenia" blev färdigt 1904 och ritades av arkitekt Fr. Thesleff. Vasabladets läsare har utsett huset till Vasas vackraste byggnad. Det var från början kontor för Wasa Aktie Bank. Efter en gedigen och pietetsfull restaurering verkar nu igen en bank i den gamla banksalen. Där finns också en restaurang. I huset finns 10 affärslokaler och 5 bostäder.

Stadshusets park

10. TOIVO KUULA

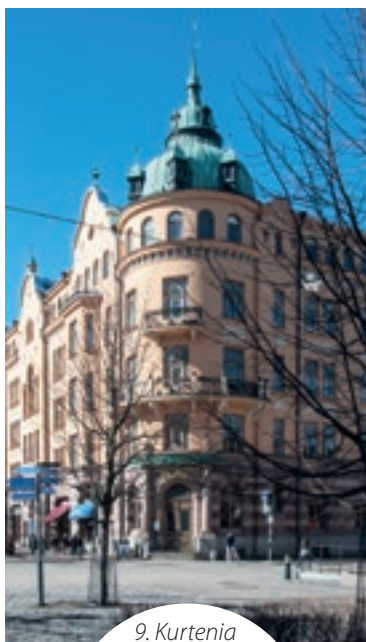
Skulptören, professor W. Aaltonen (1894–1966) planerade statyn tillsammans med sonen, professor M. Aaltonen. Som kompositör är Kuula en av de mest kända i vårt land. Minnesmärket avtäcktes 1963 på 80-årsdagen efter Kuulas födelse.

Stadshusparken

– vid Hovrättseplanaden

11. JOACHIM KURTÉN

Konstnär var E. Wikström och statyn avtäcktes 1908. Det var nya Vasas första staty. Kurtén var med och grundade Wasa Aktie Bank 1878 samt flera andra företag. Som bankman var han en betydelsefull finansierare av byggnadsföretag i det nya Vasas.

9. Kurtenia

12. Trefaldighetskyrkan

10. Toivo Kuula

11. Joachim Kurtén

Kyrkparken

12. TREFALDIGHETSKYRKAN

Kyrkan är ritad av C.A. Setterberg i engelsk gotik och är byggd 1862. Huvudaltartavlan, Herdarnas tillbedjan, är målad av A. Edelfelt 1894. De två andra altartavlorna är målade 1861 av R.W. Ekman respektive L. Sparre 1897. En grundrenovering gjordes år 2000. Kyrksalen och läktarna rymmer 900 personer. I tornet kan man se spår av ryskt bombardemang under vinterkriget. Trefaldighetskyrkan är i dag stadens huvudkyrka och används av stadens svenska och finska evangelisk-lutherska församlingar.

Mittemot stadshusets huvudingång

13. LOTSSTATYN

Skulptörer är W. Aaltonen och hans son Matti. Statyn avtäcktes 1959. Den anskaffades i enlighet med rådman och fru Husbergs testamentsgåva från 1912. De önskade en springbrunn och dess tema skulle vara den gamla generationens österbottniska lotsar.

13. Lotsstatyn

15. Levon

14. Stadshuset

Senatsgatan 1

14. STADSHUSET

Vasa stadshus byggdes åren 1879–1883 efter ritningar av den svenska arkitekten M. Isaeus (1841-1890). Huset byggdes av tegel som tillverkades i Gerby och Tölby. Taket och mellangolven är av trä med upp till 60 cm tjocka bjälkar. På fasaden finns Karl IX:s och riksföreståndarna Svinhufvuds och Mannerheims reliefer, båda skulpterade av J. Munsterhjelm. Vid huvudentrén finns två flaggstänger prydda med Vasa-kärven. Från början inrymde huset förutom festsalen stadens ämbetsverk och skollokaler. Brandstationen fanns i första våningen.

Stadshusparken – vid Vasaesplanaden

15. AUGUST ALEXANDER LEVÓN

Skulptör L. Leppänen har gjort två byster i brons av A. A. Levón. Den ena finns här i Stadshusparken och den andra på Brändö i ändan av Bomullsrändan. Båda avtäcktes 1956. Industrimannen Levón grundade bl.a. Wasa Bomullsspinneri, ett ångdrivet tegelbruk, Wasa Ångkvarn och Finlands första ångdrivna sågverk samt Vasabladet.

16. Syrelsegården

Vasaesplanaden 10 – Apotekare Lindebäcks hus

16. STYRELSEGÅRDEN

I Nya Vasa lät apotekare H. Lindebäck uppföra en byggnad, strax intill kyrkan, på en av stadens mest framträdande tomter. Byggnaden ritad av Setterberg skulle innehålla både hans apotek och bostad. Huset med drag av senempir fick en representativ fasad med dekorationer.

I början av 1900-talet övergick byggnaden i Vasa stads ägo. För att kunna inryma stadens förvaltning och fullmäktige utvidgades huset till sin dubbla storlek enligt ritningar av C. Schoulz. Stadens centralförvaltning, med stadsdirektör, kansli och arkiv finns i huset och där sammanträder både stadsfullmäktige och stadsstyrelse.

Rådhusgatan 28 – Handlaren Sjöbergs hus

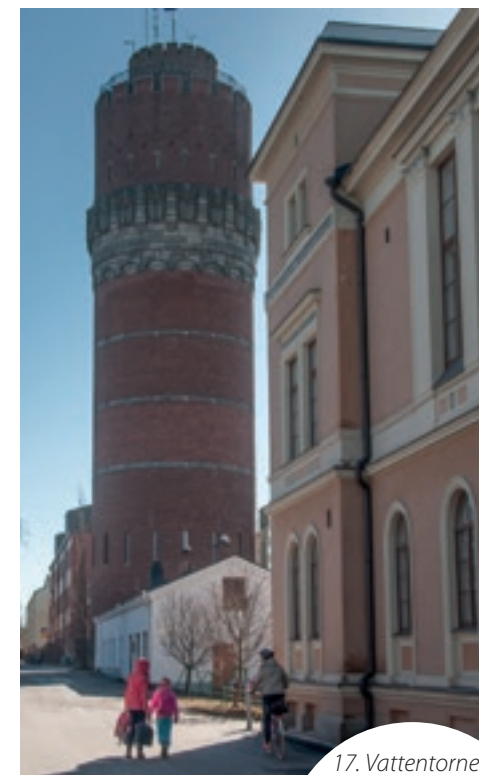
18. HANTVERKETS HUS LOFTET

1861 signerade arkitekt Setterberg ritningen till en kombinerad bostads- och affärsbyggnad, som handelsmannen H. Sjöberg sedan uppförde. Byggnaden var rektangulär i senempir. I östra ändan fanns handelsboden med ingång från gatan. 1884 köpte köpmannen och konsuln J. E. Moe huset. Hans hustru Tulla var en centralgestalt i stadens societet och i deras hem samlades konstnärer och intellektuella. Konsul Moe inredde i bottenvåningen en ståtlig matsal i nyrenässans, med träpaneler av ek och tapeter av imiterat gyllenläder. Den fungerar i dag som "Konsulinnans kafferum", ett trivsamt lunchcafé. I resten av byggnaden finns hemslöjds- och hantverksaffären "Loftet".

Rådhusgatan 32

17. VATTENTORNET

Står på tomt nr 25 i stadens absoluta centrum. Tornet byggdes 1915 efter ritningar av arkitektbröderna J.&T. Paatela. Det har en vattenbehållare, som rymmer över 500 kubikmeter vatten och är 49 meter högt. Tornet tjänade under vinter- och fortsättningskriget som utkikspunkt för luftvärnet.

17. Vattentornet

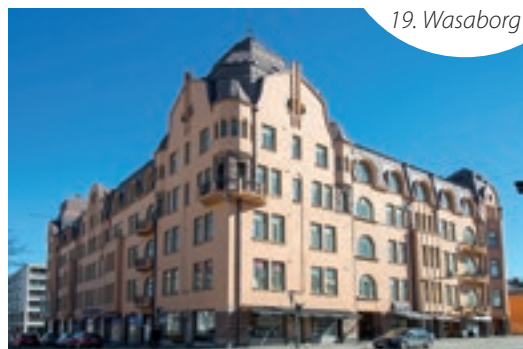
18. Loftet

Rådhusgatan 21 – Sjöbloms hus

19. WASABORG

Hugo och Alma Sjöblom (född Wallenius) flyttade från Kauhajoki till Vasa 1889. Hugo hade emigrantkontor, som sålde biljetter till oceanfartyg. Han köpte tomten 1902 och huset stod klart 1912 och ritades av A. Gauffin. Hugo dog samma år och Alma klarade inte deras stora skulder. Huset såldes på auktion till Ab Wasaborg 1915. Det är byggt delvis i Jugendstil och har påverkat planeringen av den nya grannen Folkhälsanshuset Wasa.

19. Wasaborg

Rådhusgatan 30 – Poliskammaren

20. UNGDOMSGÅRDEN KULTSA

Arkitekt A.W. Stenfors planerade och gjorde ritningarna till polishuset i tre våningar. Det invigdes 1915. Då polisen flyttade in i nya polishuset ändrades poliskammaren till ungdomsgården Kultsa.

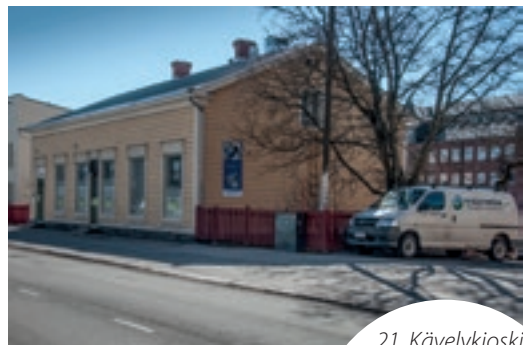

20. Kultsa

Rådhusgatan 32

21. KÄVELYKIOSKI

Trähuset är ursprungligen ritat av Setterberg och hitflyttat från Vasaesplanaden 22, nu renoverat. Kävelykioski erbjuder motionsverksamhet.

21. Kävelykioski

FÖRARBEDET TILL DENNA GUIDE har huvudsakligen gjorts som ett frivilligt projekt av en arbetsgrupp från Folkhälsans Resurspool i Österbotten bestående av följande personer:

Fr.v John Nordblad (projektledare), Benita Nygård, Gunn-Britt Sahlsten, Kerstin Finnberg, Peter Sahlsten, Elisabeth Weijola. På bilden saknas Ann-Lis och Nils-Erik Nykvist.. Bilderna är tagna av Inger Nykvist och Håkan Wikström.

PROMENADGUIDE

VISSTE DU ATT det också finns tre andra rutter som du gärna får promenera och samtidigt öka dina kunskaper om vår vackra stad. De är:

Norra strandrutten	2,5 km
Södra rutten	4,0 km
Norra rutten	5,0 km

Broschyrer över rutterna finns att få från:

Vasaregionens Turism Ab/VisitVaasa, Rewell Center

Sommartid från Tori-info på torget

Rutterna finns också som mobilversion gjorda i samarbete med Vasa stads lägesdataenhet

Torgundan	http://bit.ly/1GK0nGe
Norra strandrutten	http://bit.ly/1GK0di7
Södra rutten	http://bit.ly/1QaOH1s
Norra rutten	http://bit.ly/23bO9PQ

Dessutom finns de som pdf på nätet. Sök på adressen www.folkhalsan.fi/promenadguide

 folkhälsan

i samarbete med

Kulttuurikeskus
Kulttuurikeskus

Uppdaterad 2016